

Procés de desintoxicació

Ramon Simó

1. Provar de desfer-te de l'encís que et fa creure que vius en un país interessat per la cultura i, encara més, per les arts escèniques (veure història, sociologia i pressupostos).
2. Defugir, en la mesura que es pugui, la industrialització-mercantilització del teatre —mínim argument que ha trobat la política per interessar-s'hi—, encara que t'arrisquis a ser considerat «involucionista». Que el món vagi *cap aquí* no vol dir que no es pugui anar *cap allà*, almenys com a hipòtesi.
3. No confondre els pretesos beneficis del sistema de producció industrial o comercial amb les necessitats de producció artístiques. Intentar entendre la producció com a part del procés de creació, no simplement com a servei comptable i de comunicació.
4. Esforçar-se a no cedir sense condicions als criteris de la política del consum cultural: l'art no és una col. Imposar-se l'obligació de considerar el teatre com a forma d'art i de coneixement, no només com a producte consumible segons les lleis més primàries del mercat, que, d'altra banda, resulten molt més sofisticades quan s'apliquen a qualsevol altre àmbit del comerç.
5. Intentar no barrejar l'èxit i la rendibilitat econòmica amb el valor social i cultural de l'espectacle. Cercar arguments per rebatre l'oposició a determinar aquest valor en nom, paradoxalment, del relativisme positiu i de la diversitat.
6. Lluitar perquè la dependència econòmica de les institucions no signifiqui dependència ideològica, ni que sigui inconscient.

Pesombra, direcció de Magda Puyo i escenografia de Ramon Simó. Teatre Romea, 1997.

7. Sospesar per què no són objecte de crítica els guanys enormes —legals— que obtenen les empreses constructores —o farmacèutiques o armamentístiques o el que sigui— de grans contractes finançats amb diner públic, mentre que els mínims guanys de la cultura, quan es produeixen, aixequen tota mena de sospites.
8. Continuar preguntant-se per què la cultura, l'art o el teatre no són considerats un bé públic si no generen ingressos.
9. Valorar si és cert que la dependència de la indústria privada ens fa creativament més lliures, ni que sigui inconscientment.
10. Maldar per intentar establir la diferència entre teatre públic i teatre privat: provar nomenclatures diverses i no atabalar-se amb les inversions de sentit del llenguatge neoliberal.
11. Tenir força de voluntat per mantenir una mínima independència moral, manifestada en la manera de treballar, en la forma i en el contingut de l'espectacle.
12. Allunyar-se, sense arriscar la supervivència, de les comoditats financeres, i anar caminant lentament cap a una emancipació difícil però que cal pensar com a possible per a una desintoxicació d'èxit.
13. Intentar no deixar-se convèncer pels qui ens lloen afirmant que la força creativa no depèn dels diners. O no han fet mai un espectacle o mai han tingut diners per fer-ne un.
14. Ser capaç de renunciar als excessos: de diners, de temps, d'atenció o de protagonisme, entre d'altres de perniciosos.
15. Mirar de ser prou valent per no justificar un espectacle mediocre en funció de l'èxit popular i/o mediàtic. Evitar el risc de creure que el que ven està bé, que és bo, i de convèncer-se que ja s'ha arribat on es volia arribar. A la llarga, no és recomanable.
16. Contraposar, de tant en tant, la vocació a la professió. Trobar la dosificació específica que, en cada cas particular, permeti mantenir l'activitat diària.

- 17.** Rebutjar, sempre que sigui possible, l'honestetat professional.
- 18.** Fer l'esforç d'oferir al públic el que es considera millor, ni que sigui un error demostrat per l'experiència, i entomar el risc de perdre l'audiència majoritària i el vistiplau de la crítica.
- 19.** No caure en el parany del teatre popular (fals). Provar d'establir la diferència entre teatre popular i teatre populista. Preguntar-se, ni que sigui en veu baixa, si *popular* vol dir el mateix que *bo*, *saludable* o, per exemple, *digne*.
- 20.** Deixar en suspens l'afirmació «sense públic, no hi ha teatre» (i potser començar a pensar, tímidament, que sense teatre no hi ha públic).
- 21.** Intentar abandonar progressivament la dependència dels clàssics per a evitar la síndrome d'abstinència.
- 22.** Posar en qüestió de manera voluntària, perseverant i crítica, el corrent que afirma la necessitat, oportunitat i capacitat dels clàssics per a explicar el món contemporani.
- 23.** Renunciar a les temptacions de l'adaptació, la versió i l'actualització dels clàssics i apostar per la reescriptura. A totes les cases velles heretades s'hi posa llum elèctrica, calefacció i, fins i tot, alarma.
- 24.** Fer l'esforç de considerar l'espècie humana com una espècie que evoluciona: considerar si fins i tot els universals humans són històrics.
- 25.** Encara que sigui rendible, evitar caure en la temptació dels viatges organitzats al passat o qualsevol altra forma de turisme cultural.
- 26.** No obstant això, no perdre la memòria, estudiar i conèixer la història, tot i que es pugui dubtar de l'afirmació mítica que relaciona memòria i identitat.
- 27.** Dedicar el màxim temps possible a la representació del món contemporani, sobretot a la representació de tot allò que no s'entén del món contemporani (identitat contemporània).
- 28.** Provar de qüestionar la idea que l'espectador només es reconeix en la imitació del seu propi comportament. Provar d'utilitzar altres paraules enlloc d'*imitació*, com ara *inversió* o *delació*.
- 29.** Aconseguir pensar que, més enllà de les formes reconeixedores (conegudes), ens podem reconèixer en formes desconegudes.
- 30.** Perseguir la idea que l'art és art només si proposa un desplaçament formal, moral o intel·lectual, per petit que sigui, en la representació de la vida ordinària i, en conseqüència, en la seva ulterior consideració.
- 31.** Ser prou audaç per considerar que l'espectador possible és un ésser intel·ligent, capaç de plantejar-se preguntes (formals, morals o intel·lectuals) i, en alguns casos, de respondre-les.
- 32.** Esforçar-se a no confondre «fer teatre per als espectadors» amb «fer el teatre dels espectadors». Mirar de no enredar-se en la falsa paradoxa que relaciona de manera inversament proporcional la llibertat creativa amb la capacitat de convocatòria.
- 33.** Abstenir-se de prendre partit per un gènere o un altre en funció de la pretesa acceptació popular (o de la pretesa dificultat).
- 34.** Allunyar-se de la creença que el pensament és nociu per al teatre.
- 35.** Suspendre el consum compulsiu d'arguments que interessin al públic i bescanviar-los per arguments que el puguin sorprendre. Pot ser que aquesta dieta, al principi, provoqui malestar general i sensació de vertigen.
- 36.** Creure's que els humans ens reconeixem més (i gaudim més) en el descobriment que en la constatació, encara que això no hagi interessat mai als que manen. Malgrat tot, en la constatació s'amaga una certa sensació plaent, inicial, que, en determinades ocasions i a manca de cap altre aliment, ens pot ser útil.
- 37.** Dedicar ni que siguin cinc minuts al dia a pensar què es vol dir i per què: quina pregunta volem fer a l'audiència, què no sabem. Convèncer-se que el teatre té una funció ètica, que es relaciona moralment i ideològica-

ment amb l'espectador, encara que no ho vulguem.

38. Dedicar cinc minuts al dia a pensar com s'ha de dir el que es vol dir. Convèncer-se que el teatre té una funció estètica, que juga amb la representació formal de la realitat i que és en aquest joc que es converteix en una manera diferent de conèixer el món.

39. Dedicar el procés d'assaig a trobar la relació íntima entre el què, el per què i el com, sense donar res per fet ni per sabut. Confiar que es trobaran els procediments adequats, que s'aprendrà tot el que sigui necessari per arribar a la creació de l'espectacle.

40. No deixar-se afalagar pels qui afirmen que n'hi ha prou amb l'actor i el text per a fer teatre.

41. Fer l'esforç d'entendre el teatre com un procés de fusió de llenguatges: un tret característic molt antic que el fa sorprenentment contemporani.

42. Considerar honestament el procés de creació com un treball col·lectiu en el qual cadascú assumeix la seva

responsabilitat, impossible d'exercir sense el concurs d'altri. Pensar que les formes de producció i de relació creativa reflecteixen la ideologia.

43. Evitar la repetició: canviar els hàbits és fonamental en un procés de desintoxicació.